

Hubert Duifhuis.

<https://hdl.handle.net/1874/355187>

22

(4)

HUBERT DUIFHUIS.

Onpartijdigheid is ééne der vruchten van de onbevooroordeelde beoefening der kerkgeschiedenis. Zij leert ons het goede en het verkeerde opmerken in de R. C. kerk der middeleeuwen, zoowel als in hen, die door haar als kettters werden vervolgd — in LUTHER evenzeer als in ZWINGLI en CALVIJN — in Remonstranten en Contra-Remonstranten.

Niet altijd echter werd en wordt die onpartijdigheid door de kerkelijke geschiedschrijvers betracht. Duidelijk bleek dit ook in de voorstelling van den man, wiens naam aan het hoofd dezer regelen staat. Omdat hij beschouwd werd als een voorlooper der Remonstranten en dit b.v. met betrekking tot hunne huldiging van het gezag der wereldlijke overheid in kerkelijke zaken ook werkelijk was, werd zijne waarde overschat met miskening van zijne tegenstanders. In romans en dichtstukken scheen het alsof mannen als DUIFHUIS geen gebreken hadden, en werden de voortreffelijke hoedanigheden van zijne tegenstanders miskend, ten minste voorbijgezien. Het was alsof de eersten louter voordeel, de laatsten niets dan nadeel aan de hervormde

kerk in ons vaderland hadden aangebracht. Dit is onwaar. Het moge blijken uit de volgende bladzijden, dat men het goede in den godvruchtigen pastoor van St. Jacob niet behoeft voorbij te zien en tevens een geopend oog kan hebben voor de gebreken, die hem en zijne wijze van hervormen aankleefden.

Hoe hoog de ingenomenheid van den veelzins voortreffelijken Remonstrantschen geschiedschrijver GERARD BRANDT met DUIFHUIS was, blijkt uit de regelen, geplaatst onder 's mans beeldtenis.

Hoewel u Rotterdam. o Duifhuis, later baarde,
 Dan zijnen Desideer één dag vóór 't jaargetij,
 't Was vroeg genoeg om zijns gelijk te zijn op aarde,
 Niet in geleerdheid maar in deugd zoo groot als hij.
 Gij tradt in reukelijkheid op 't spoor van zijne voeten.
 Zoo 't reformeeren op uw voet had willen gaan,
 Hoe zou het christenvolk elkanderen ontmoeten,
 Die nu van één gescheurd, verscheiden weg inslaan.

Werd ERASMUS den 28sten October van het jaar 1467 te Rotterdam geboren, het trok de aandacht van BRANDT, dat DUIFHUIS den 27sten der genoemde maand het levenslicht aanschouwde en wel in het jaar 1531. Zijne ouders waren JACOB DUIFHUIS SIMONZOOM en LIJSBETJE DUIFHUIS GIJSBERTSDOCHTER, beiden tot een aanzienlijk Rotterdamsch geslacht behoorende en met een talrijk kroost gezegend. Van aardsche goederen schijnen zij niet misdeeld geweest te zijn, want onze DUIFHUIS bezat later een eigen huis en erve.

Twee ontzettende gebeurtenissen in zijne geboorte-

stad hebben waarschijnlijk diepen indruk gemaakt op het gemoed van den meer dan 7 jarigen knaap en van den 26 jarigen jongen man en die vrees voor gewetensdwang bij hem gewekt, die hem door zijn geheele leven bijbleef. Immers den 23sten Januari van het jaar 1539 werden twee vrouwen, de bekende ANNEKE JANS op 28 jarigen leeftijd en CHRISTINA MICHIEL BARENDS, 50 jaren oud, levend verdronken, omdat zij tot de Wederdoopers behoorden en in de maand Maart van het jaar 1557 had er eene executie van Doopsgezinden plaats, zóó vreeselijk, dat zij aanleiding gaf tot een ernstig oproer. Is het niet aannemelijk, dat het kinderlijke gemoed van DUIFHUIS reeds getroffen werd door het aan doenlijke verhaal van die twee vrouwen, die zulk een' ontzettenden dood stierven, — van het kind, vijf vierendeel jaars oud, dat door de moeder op weg naar de strafplaats onder het volk omhoog werd geheven, met de smeekende bede om het op te voeden voor het geld, dat zij bij zich had en waarover een onbemiddeld man, die zelf zes kinderen had, zich ontfermde? Moet het kinderlijke gemoed niet getroffen zijn, door het verhaal van het verdrinken van den boosaardigen aanbren ger dier twee vrouwen, ten gevolge van het gedrang, nog vóór zijne slachtoffers?

En hoe moet DUIFHUIS er zich op zijn zes en twintigste jaar aan geërgerd hebben, dat men in zijne vaderstad op één' dag drie mannen en twee vrouwen aan den vuurdood wilde overgeven.

Nog ijzen wij, als wij de bijzonderheden van deze zoogenaamde rechtspleging lezen. Omdat het hout van den brandstapel te vochtig was, bleef de eerste veroordeelde half verbrand aan den paal hangen en werd toen door het woedende volk losgemaakt en naar het gasthuis gedragen. Welken indruk moet dit gemaakt hebben op tijd- en stadgenooten? ERASMUS ergerde zich aan dergelyk preeken met den degen zóózeer, dat hij met het oog op de eerste martelaren in de zuidelijke Nederlanden uitriep: »zij hebben ketters gezaaid!» Hierin was DUIFHUIS het ongetwijfeld met hem eens en het kan bijna niet anders of hij moet de schriften van zijn' beroemden stadgenoot gelezen hebben. Later is het immers gebleken, dat hij met ERASMUS liever de kerk van hare gebreken wilde reinigen, dan er, gelijk deze geleerde het uitdrukte, de vloer zelf uit te vegen. De schroomvallige ERASMUS moet DUIFHUIS meer hebben aangetrokken dan de stoutmoedige LUTHER, wiens daden en schriften ook hem niet onbekend konden blijven.

DE PASTOOR VAN ST. LAURENS.

In het openbare leven ontmoeten wij DUIFHUIS het eerst in bovengenoemde betrekking. Zijne prediking had toen reeds voor sommigen eene groote aantrekkelijkheid, gelijk later zal blijken en, hoewel priester der R.-C. kerk, was hij van alle vervolging om des geloofs wille afkeerig.

Zeker koopman, EWOUT PRINS, grootvader van den

Heer ADRIAAN PRINS, die later burgemeester van Rotterdam werd, had zich voor zijne zaken naar Antwerpen begeven en dáár eenige menschen om hun geloof zien verbranden. Dit had zulk een' diepen indruk op hem gemaakt, dat hij aan zijne verontwaardiging onder zijne medeburgers lucht gaf.

Maar men kon in die dagen (het moet vóór 1572 gebeurd zijn) het dooden van ketters niet, gelijk PRINS deed, met den naam van onmenschelijke wreedheid bestempelen, of men werd terstond van ketterij verdacht. PRINS werd dus ter verantwoording geroepen voor eenige geestelijke personen, onder welke ook DUIFHUIS zich bevond. Deze mengde zich eerst in het geheel niet in het onderzoek, maar toen de aangeklaagde, in verlegenheid gebracht door al dat vragen over zijn geloof en er niet meer uit wetende te komen, zich poogde te redden met te zeggen: Ik geloof gelijk:

- De kreupele zei tegen den blinden,
- Die wel doet, zal wel vinden."

stond DUIFHUIS op en leide hem de hand op het hoofd, zeggende: »wel zoon, ga zoo voort, dat geloof is goed, houd u daarbij en doe er na." »Voorts," het zijn de woorden van BRANDT, »wist hij met besondere behendigheid zijne redenen zoo te beleggen, dat zij 't verder onderzoek achter lieten en den betichten zuiver verklaarden, die sedert den Pastoor altijd dankte voor zijn behoudenis."

Een tweede trek van DUIFHUIS' verdraagzaamheid,

tijdens hij pastoor was aan de St. Laurens, wordt door BRANDT aldus meegedeeld.

»Zekere vrouw beklaagde zich bij hem over hare dochter, die bij kwaad gezelschap verkeerde. Op zijne vraag: bij wie? ten antwoord bekomen hebbende: bij herdoopers, vroeg hij verder: hoe gedraagt zij zich? De moeder antwoordde: zij is buiten dat stuk in alles gehoorzaam, zedig en stil. Toen stelde Duijhuys haar met deze woorden gerust: wees in die zaak niet zeer bekommerd, daar kwam nooit goede vrucht van kwaden boom.»

Soortgelijke gezegden waren niet geschikt om Duijhuys bij de Spaanschgezinde geestelijkheid beïnvloed te maken. Hierbij kwam, dat zijn huwelijk hetwelk hij geheim had weten te houden, bekend werd. Hem strekt het tot eer, dat hij het voorbeeld van die priesters niet wilde volgen, die met eene bijzit leefden, maar der R.-C. geestelijkheid was het niet ten kwade te duiden, dat zij hem wegens overtreding der kerkelijke wet ter verantwoording riep. In het voorjaar van 1572 werd het eerste onderzoek naar zijn leer en leven gedaan. Zóó zwaar was de verdenking, die op hem rustte, dat een Spaansch priester, met de troepen van den graaf van Bossu na de inneming van den Briel te Rotterdam gekomen en in de Groote Kerk voor het garnizoen in het Spaansch preëkende, met het oog op Duijhuys deze woorden bezigde: »ook deze kerk is met Lutherij besmet en de oorzaak daarvan is hier tegenwoordig, maar het zal niet lang duren

of men zal een vuur onder hem stoken." Gelukkig was er een schipper in de kerk, die, gewoon op Spanje te varen, Spaansch verstond en DuiFhuis kon waarschuwen tegen het gevaar, dat hem dreigde, want dien zelfden dag kwamen de inquisiteurs. Het verhaal bij BRANDT van de wijze, waarop die ketterjagers hunne prooi misten, is te karakteristiek om het niet in zijn geheel mede te deelen.

»DuiFhuis," zoo luidt het, »niet ziende zich van hen te ontslaan, gaf ze goede woorden, toonde zich gereed om met hen in onderhandeling te treden, maar eerst verzocht hij ze met hem te eten. Zij stonden 't toe. Men ging ten disch. De pastoor rekte den maaltijd met vriendelijke praat tot diep in den nacht, hen, terwijl men hem door zijn bestel meest water schonk, met wijn zoo toevende, dat hunne hardigheid door den drank weekte en zij ter goeder luime zijnde, hunne boodschap op zijn verzoek uitstelden, om daarvan, dit gaf hij voor, des anderen daags met bedaard verstand en nuchtere zinnen te spreken. Met dit beding keerden ze ter herberge, maar hij week dienzelfden nacht uit de stad: zijn broeder, die toen regeerend Burgemeester was, liet hem ter Oostpoort in stilheid uit."

Tot dusver BRANDT. Zoo vonden dus de heeren inquisiteurs, nadat zij uitgeslagen hadden, den vogel gevlogen en het nest ledig, want DuiFhuis had vrouw en kinderen medegenomen. Maar hoe ver-

makelijk deze gebeurtenis moge zijn en hoe weinig het ons voege Duiſhuis' handelwijze te veroordeelen, wij gevoelen, dat groote moed geen karaktertrek was van den pastoor van St. Laurens.

DE VLUCHTELING.

Den vuurdood mocht Duiſhuis ontkomen zijn, het martelaarschap der omzwerwing in den vreemde leerde hij op aandoenlijke wijze kennen. Bevreesd om op den vaderlandschen grond vervolgd, gevangen genomen en verbrand te worden, vluchtte hij met de zijnen naar Keulen. Welk eene reis was het in die dagen reeds, van Rotterdam tot aan de grenzen van ons vaderland, onder gestadige vrees van ontdekt te worden, met vrouw en kinderen. En dan naar Keulen! Hoe hij er toe gekomen zij om zich juist naar dien zetel van het Rooms-Catholicisme te begeven, weten wij niet. Misschien deed hij het, omdat hij meende, dat niemand hem dáár kende. Ook kan hij de hoop gekoesterd hebben om bij het drukke handelsverkeer tusschen de genoemde stad en Rotterdam, indien de tijdsomstandigheden gunstiger werden, zoo spoedig mogelijk naar zijne vaderstad terug te kunnen keeren. Helaas! de omstandigheden verbeterden niet. Door de beroerten in het vaderland konden den armen balling geen geldelijke ondersteuning toezenden. Hij moet alles verteeren wat hij bezit. Zijn gezin vermeerdert te midden dezer droevige verlegenheid. En wat het ergste is, aan

niemand durft hij zijnen nood openbaren, want een gehuwde priester was nergens minder veilig dan te Keulen. »Zoo gaat hij,» naar de treffende beschrijving bij BRANDT, »ten einde raad op een' dag naar buiten, met zijn oudste zoontje aan de hand, met tranen in de oogen, niet wetende, wat te beginnen. In deze benauwdheid ontmoet hem een Keulenaar, te Dordrecht wonende, doch toen te Keulen om zijnen handel te drijven, die hem te Rotterdam dikwijls op den stoel had gehoord. Deze spreekt den verlegene vriendelijk aanmerkt zijn' nood, biedt hem hulpe, stelt hem een' wisselbrief ter hand om geld te ontvangen, en, al zegt DUIFHUIS geen middel te hebben om het geld weer te geven, de koopman zegt, nog meer voor hem ten beste te hebben. Hij nam dit voor hulp, hem door goddelijke bestiering thuis gezonden.» Zou hij ongelijk gehad hebben?

Was DUIFHUIS alzoo door de vaderlijke zorg van zijnen God voor gebrek bewaard, in datzelfde Keulen, waar zijne echtgenoot de ellende der ballingschap met hem gedeeld had, stierf zij in het jaar 1574. Niet onmogelijk is het, dat hij na dit verlies met minder vrees voor vervolging naar het vaderland terug durfde keeren. Hij begaf zich naar Utrecht.

DE PASTOOR VAN ST. JACOB.

Nergens in ons gansche vaderland schein de Hervorming minder kans van slagen te hebben dan

te Utrecht, den zetel van den bisschop van Nederland. Een groot gedeelte der stad was geheel kerkelijk. Rondom de statige Domkerk verhieven zich talrijke kerken en kloosters en nog dragen ook andere gedeelten der stad namen, die aan de macht en den invloed der R.-C. kerk herinneren.

Toch wist de Hervorming door middel van rondreizende predikers, die in stilte geherbergd werden, ook in dit brandpunt der hierarchie door te dringen. Maar tot het jaar 1566 hielden de hervormingsgezinden zich te Utrecht meer schuil dan elders, zoodat de Staten even als de raad der stad in 1568 openlijk aan ALVA durfden verklaren, »dat men vóór de troubles van 1566 van geene ketterij wist te spreken, dat Utrecht meer dan éenige andere plaats in de oude Catholieke religie floreerde en er voor de troubles van 1566 geen sectarissen bekend waren, maar die er waren, zich schuil hielden tot op het verbond der Edelen.»

Toen echter kwamen zij uit hunne schuilhoeken te voorschijn. Den 29sten Juli 1566 gingen er zoovelen naar Kuilenburg, waar de graaf van PAL-LANDT de zoogenaamde nieuwe leer liet verkondigen, dat, indien men had willen weten, wie naar de genoemde stad gingen, men continueel alle poorten van de stad gesloten en de goede borgeren met de kwaden daarin had moeten houden. Weldra werden er hagepreeken gehouden op onderscheiden plaatsen, in de onmiddellijke nabijheid der stad.

Maar dit ter preeke gaan buiten de stad begon

de hervormden weldra te verdrieten en zij verzochten van de regeering ééne of twee van de talrijke kerken. Den 24sten Augustus nam de beeldenstorm te Utrecht een' aanvang in de Geertekerk en den 25sten werden de beelden gebroken in de Buurt, Jacobi-, Predikheeren- en Minder-broederkerken. De schrik sloeg den leden van den Raad om het hart, zoodat zij den 27sten Augustus de Jacobikerk aan de hervormden afstonden. Op aandrang van de Landvoogdes, MARGARETHA VAN PARMA, werd die kerk huu weër ontnomen en de prediking, alleen buiten de stad, oogluikend geduld.

Hoeveel erger werd de toestand, ook te Utrecht, door de komst van ALVA. »Hij komt, de bloedstroom bruischt, de martelvuren blaken." Van het jaar 1568 tot 1576 woedde de vervolging. Onderscheidene personen werden ter dood gebracht, onder welke de 84-jarige, rijke vrouw VAN DIEMEN, omdat zij één' der eerste hervormde predikers in ons Vaderland, den bekenden JAN ARENTZEN, had geherbergd, toen hij in het jaar 1566 buiten de Catharijne poort had gepredikt.

In 1574, vóór het eind der vervolging, was DUIFBUIS reeds te Utrecht, waar hij een middel moet gevonden hebben om zich met de R. C. kerk te verzoenen, hetwelk hem na den dood zijner vrouw gemakkelijker viel. Waarschijnlijk door tusschenkomst van veel vermogende vrienden werd hij beroepen tot pastoor van het halve gedeelte van St. Jacobs uitgebreide parochie.

Hij werd dus verbonden aan dezelfde kerk, die, gelijk gezegd is, in het jaar 1566 uit vrees door de stedelijke overheid aan de hervormden afgestaan, maar hun weldra weer ontnomen was. Aan den Aartsbisschop FREDERIK VAN TOUTENBURG beloofde DUIFHUIS onder eede, niet dan de oude Roomsche-catholieke religie te zullen voorstaan en leeren, en onze geschiedschrijver BOR verklaart van hem, dat hij, eer hij in 1577 eene hervormde leer begon te prediken: „de Pauselijke of Roomsche kerk in de leer en ceremoniën had gevolgd, ook Misse gedaan, het Sacrament omgedragen bij de zieken in zijne parochie en meer andere Pauselijke ceremoniën gepleegd.” Doordrongen van den geest van WESSEL GANSPORT, GEERT GROOTE en ERASMUS, vooral van den laatste, stelde hij zich voor, de kerk in de kerk te hervormen en hij moge het Sacrament bij de zieken hebben omgedragen, zijn liefderijk hart drong hem om ook aan zulke kranken den troost des evangelie's te brengen, die niet tot de R. C. kerk behoorden. Hoe schoon is dit geschilderd door DE BULL in zijn: »Beeld der toekomst,” waar hij den jeugdigen geneesheer, wiens vader, moeder en bruid hem door de godsdienstgeschillen ontroofd zijn en die daarom aan alle bedienaren van den godsdienst een' onverzoenlijken haat heeft gezworen, in de woning van een' zijner kranken het bidden van DUIFHUIS doet beluisteren.

•Hij was de woning ingetreden
 En luisterde aan het dun beschoot,
 Een diepe stem sprak daar gebeden
 Niet tot de Heil'gen, maar tot God.
 Hij zag zijn' euv'len dunk beschamen,
 Ontblootte 't hoofd en hoorde 't aan . . .
 Herhaalde meê het plechtig Amen,
 Trad toe, maar bleef aan d' ingang staan."

•
 •Ontroerd, de handen saamgevouwen,
 Met ingehouden adem stond
 De Meester op den achtergrond,
 Dien boô des vredes aan te schouwen . . .
 Hing aan den welbespraakten mond.

•
 Hij wijst d'onwankelbare rots,
 Den hechten grond om blij vertrouwen
 En heilverwachting op te bouwen;
 De liefde Gods, de liefde Gods!
 En zijn wegslepend schoone stem
 Ruischt hem 't verheemlend lied in d'ooren
 Eens door volzalige Englenkoren
 Gejubeld over Bethlehem."

Moge de dichter hier, gelijk het gaat, geïdeali-
 seerd hebben, wij gelooven met hem, dat Duijshuis
 reeds vóór het jaar 1577 in zijn uitgestrekte
 Parochie ten zegen is geweest.

Nadat in het genoemde jaar de vervolging door
 het aannemen der Pacificatie van Gent krachteloos
 geworden was, begon hij meer openlijk tegen het
 Pausdom op te treden. Midden tusschen de
 beelden en altaren in de Jacobikerk predikt hij
 zuiverder leer; gansche scharen stroomden naar hem

toe en onder dezen vele aanzienlijken. Toen hij nu in het jaar 1578 het eeren der beelden en andere misbruiken der Roomsche kerk openlijk begon af te keuren, vond hij zich gedrongen het volgende aan de Wethouders der stad te doen weten: »dat zijn gemoed hem drong voortaan op de wijze der Gereformeerden te leeren; waartoe hij verlof verzocht; overbodig evenwel de beelden in de kerk, daar hij predikte, te dulden en in 't witte bovenkleed of koorkleed op stoel te verschijnen, totdat d'Overheid andere orde zou stellen. Hij zeide, dat God niet zag op 't kleed of 't wit of zwart was maar op 't hart. Ook beloofde hij zijne toehoorders tot rust en gehoorzaamheid aan hunne heeren te vermanen." Geen wonder, dat de heeren zeer met hem ingenomen waren. Zij hadden dit reeds vroeger getoond door het volgende besluit: »De Raad, in aanmerking nemende de groote diensten, goede sermoenen en predikatiën, die heer HUBERT DUIFHUIS, pastoor in het half gedeelte van St. Jacob, alhier te Utrecht, eenige jaren al gedaan heeft en nog dagelijks is doende, met goede onderwijzing en vermaningen tot leering en stichting van de gemeente dezer stad, en dat een alzulken predikant in deze gevaarlijke tijden grootelijks van noode is gehouden binnen deze stad, heeft denzelfden tot zijn nooddrift en onderhoud voor één jaar toegevoegd de somme van twee honderd vijftig gulden en voor den dienst, dien hij tot nog gedaan heeft, eens vijftig gulden."

De ingenomenheid der heeren met DUIFHUIS wordt door HOOFD aldus toegelicht: »De Magistraat kennende hem ook anders voor vreedzaam van aard, dacht den rechten man gevonden te hebben om den hoop der andere Hervormden te dunnen en hunne streng door splitsing te zwakken.»

De Magistraat vond zich echter gedrongen het verzoek van DUIFHUIS om op de wijze der Gereformeerden te mogen leeren te onderwerpen aan de goedkeuring der dekens en kanunniken van de vijf kapittelen. Maar de kapittelen zeiden er neen toe, gelijk BRANDT bericht en niet te verwonderen is. Toen kwam de zaak voor den Aartsbisschop en deze zeide er, natuurlijk, ook neen toe. En de magistraat zeide er noch neen noch ja toe, maar liet DUIFHUIS begaan. In de instructie der vijf Ecclesiën of kapittelen en dus van eene vijandige zijde wordt gezegd, »dat DUIFHUIS na veel commotie gemaakt en vooral den domproost ENGELBERT VON BRÜHESEN, gescandaliseerd te hebben, 's avonds in stilte uit de stad vertrokken is.» Werkelijk ging hij heen den 24sten of 25sten Juni 1578 en wel naar Rotterdam, vanwaar hij zes jaren vroeger gevlucht was. Vóór zijn vertrek uit Utrecht maakte hij openlijk aan zijne gemeente zijnen afval van het Pausdom bekend. Die gemeente echter had haren leeraar zóó lief, dat zij de uitdrijving der minderbroeders wist te bewerken, aan wie zij het geleiden verlies weet en niet rustte voordat de Magistraat den pastoor van het half gedeelte van

St. Jacob terugriep. Nog geen twee maanden was DUIFHUIS van zijne gemeente verwijderd, want in Augustus 1578 keerde hij reeds naar Utrecht terug. Toen vestigde de stedelijke regering door DUIFHUIS eene hervorming in de bisschoppelijke stad, waar nog al de kerken in handen der Roomsche geestelijkheid waren, waar eerst acht jaren later, in 1586 de Domkerk voor de Hervormden werd geopend en de Aartsbisschop nog zetelde.

Nu werd in St. Jacobskerk het vreemde schouwspel gezien, door BRANDT aldus beschreven: »Sedert zag men hier eenigen tijd, hoe beide religieën Roomsche en Gereformeerde in de St. Jacobskerk werden geoefend, zoodat de vroegmis op 't koor aan 't hoogaltaar geëindigd en gezongen zijnde: *Ite, missa est, Deo gratias*, (d. i. Gaat heen, de vergadering is gescheiden; Gode zij dank!) 't volk, dat beneden in het schip der kerk in stilheid daarnaar wachtte, terstond na het *Deo gratias* des priesters, ook met luider stem begon te zingen naar de wijze der gereformeerden: »Heft op uw hert, opent uw ooren! Na dat gezang kwam Meester HUBERT op stoel.»

Later werden de beelden en altaren uit de de Jacobikerk weggenomen en verwisselde DUIFHUIS het witte koorkleed met het zwarte gewaad der hervormde predikers. Zoo zag en hoorde hem Prins WILLEM, naar het volgende verhaal van BRANDT.

»Prins WILLEM in 1580 te Utrecht zijnde, belastte, dat men zijne plaats gereed zoude maken, daar de

beste predikant zoude prediken. Jonkheer EMMERICH VAN LIER, 's Prinsen stalmeester, deed zijne kussens en kleed brengen in St. Jacobskerk, waar Meester HUBERT DUIFHUIS zou leeren. De Prins hoorde hem en verklaarde daarna: dat hem niet indachtig was, ooit beter predicatie gehoord te hebben."

Wilt gij zelve den prediker hooren, die aan Vader WILLEM zoozeer beviel? Gaan wij dan in onze verbeelding naar de Jacobikerk, Zie daar treedt Meester HUBERT op. Het welgedane wezen spreekt van goedhartigheid. Het vriendelijke oog heeft een droevige uitdrukking. Hij spreekt aldus over het geloof.

't Geloof, om eigenlijk te spreken, is Gods aard, kracht en natuur, want het is eene gave Gods en kan nergens beter uit verstaan worden wat het is dan uit zijn tegendeel, dat is het ongeloof, hetwelk satans nature, aard en kracht is, want die nergens meerder in staat dan in het ongeloof. Daarom is dat geloof wat anders dan een waan of zoo een ijdel betrouwen als de wereld meent, of dat iemand zoude meenen, omdat hij een ander gevoelen heeft dan anderen, of omdat hij van zekere ceremonieën zevenmaal verlost is, dat hij daardoor geloovig zoude wezen. Dit is 't niet, liefste vrienden, dit is een waangeloof. Maar het rechte geloof is eene kracht Gods, die van God uitgaat, daardoor de mensch verzekerd wordt van Gods goedheid, barmhartigheid, langmoedigheid jegens hem, daardoor hij dien God houdt voor

zijnen lieven Vader, ja hem bemint, eert, vreest, lieft en dient uit reine kinderlijke liefde."

"Geloof die nimmermeer, die u raden om der consciëntiën wille iemand leed te doen, 't zij ook van wat aanzien, dat zij zijn, of wat titel, dat ze dragen. Is 't in voortijden geschied, laat het nu genoeg zijn; de Heer heeft zijn licht nu laten opgaan, dat hiervóór verborgen was: zoo wandelt nu als kinderen des lichts en zoekt de ketters en ongeloovigen met de almogende waarheid en een deugdzaam leven te verwinnen, want geen scherper zwaard om dwalingen mede af te snijden en te verwinnen dan de waarheid. O! alle predikanten, overheden of wie gij zijt heden ten dage, dat gij om uwen uiterlijken kerkenvrede of anders nimmermeer daartoe komt, dat gij iemand, die vroom is, verdrukt of zoekt om te brengen, om uw rijk te sterken. Het is een teeken van ongeloof en mistrouwen Gods, zoo wanneer men iemand zoekt te verdelgen of om te brengen, doordien men zoude bevreesd zijn, dat hij toeval zoude krijgen, en het volk hem aanhangen zou, die eenige leere voorstelt anders dan juist ons gevoelen voor dien tijd kan verstaan of dragen; want is de waarheid op onze zijde, zoo zal ze de logen wel verwinnen, want wat vermag de nietige en overvluchtige logen tegen de almogende, onverwinnelijke en standvastige waarheid? Maar gij zegt, middelerwijl zoo loopt de logen vast voort en krijgt een grooten aanhang, zulks, dat vele onnoozele harten bedrogen worden.

Waarop ik antwoord met het gemeene spreekwoord: al is de logen snel, de waarheid achterhaalt ze wel; en die uit de waarheid zijn, zullen wel bij de waarheid blijven, of ten tijde harer beroepingen, die God alleen bekend is, wel bekeerd worden."

Aldus sprak Duijhuus over het geloof en over de liefde? Predikende over de voetwassing, klaagt hij over het gemis van ootmoed en dienende liefde, waardoor ook de christelijke kerken in het Oosten zooveel schade hadden geleden.

• O droefheid over droefheid! Dit zijn de kerken, daar de eerstelingen des Heiligen Geestes zijn bekend geweest, daar dat hooge licht Gods heeft geschene en zijn nergens door te gronde gegaan dan door hoovaardigheid en dat dit ootmoedige exempel JESU CHRISTI niet en is ter harte genomen, maar dat den eenen bisschop over den anderen heeft willen heerschen; daardoor is zulken grooten verderffijkheid in de Christenheid gekomen en och of 't nog een einde ware en nu heden ten dage onder de evangelische leeraars nog geen plaats en hadde, die zich nu beroemen hooger en beter kennis te hebben; maar wat zal ik zeggen, ootmoedigheid is ver te zoeken, want waar vindt men diegenen, welke malkanderen met geduld lijden, dragen, de voeten wasschen, gebrekkelikheden op zich nemen, zijnen naaste verbeiden, of men juist ten vollen in alles malkanderen niet en kan verstaan. Maar neen, och neen, men bekladt ter contrarie elkanderen in plaats van malkanders

voeten te wasschen, gevende verscheidene namen als: kettters, libertinen, vrijgeesten, en andere; makende, dat wij alzoo doende scheuren dien band, die Christus onverbrekelyk in zijne gemeente wilde gehouden hebben, te weten de liefde, die het rechte kenteeken der christenen is, gelijk de Heer JEZUS in dit capittel zegt: daaraan zal een ieder kennen, dat gij mijne discipelen zijt, is 't dat gij liefde hebt onder elkanderen. Maar och liefde waar zijt gij gebleven? Waar is de aard der eerste kerk, als de vijanden des evangelie's plachten te zeggen: ziet zoo lief hebben zij malkander, dat zij ook hun leven voor elkander schijnen te stellen! Wie stelt nu zijn leven, naar het woord JOANNIS voor zijne broederen; dat is, wie wil gaarne zijn rust, lust, gemak, daar in 't leven gemeend wordt, om zijns naastens wil derven; waar is de liefde, die de veelheid der zonden bedekt? O droevige stand! Desolate christenheid! De Allerhoogste moge u eens verbeteren."

Daar is in deze woorden veel schoons en waars, maar, gelijk het wel meer gaat met hen, die over de liefdeloosheid van anderen klagen en tot liefde opwekken, zoo is ook DUIFHUIS van partijdigheid met betrekking tot zijne tegenstanders niet geheel vrij te pleiten. Wie deze waren, zal ons nu blijken.

DE ONBESLOTENE GEMEENTE.

Weinige dagen reeds na de terugkomst van DUIFHUIS in het jaar 1578, predikte de bekende

PETRUS DATHENUS in de kerk der Minderbroeders, en weldra stond de gemeente, die aldaar vergaderde tegenover de gemeente van St. Jacob. De laatste werd de onbeslotene gemeente genoemd om haar gemis van kerkelijk bestuur en tucht, terwijl de eerste de consistoriale heette, omdat zij door een consistorie of kerkeraad bestuurd werd.

Hiermede nu kon DUINHUIS zich niet vereenigen. Hij wilde gemeenten, geen kerk en daarom ook geen consistorie of kerkeraad. Ouderlingen en diakenen stelde hij niet aan, maar bestuurde zijne gemeente met behulp der zoogenaamde kerkmeesters, die van ouds door de geburen verkozen en door de Wethouders bevestigd werden, terwijl hij de armen liet verzorgen door de gewone armen-bedienaars der Parochie, Potmeesters genoemd. Ten Avondmaal liet hij allen toe, die wilden, hoewel hij vooraf zelfbeproeving aanried. De kerkelijke tucht (en dit was een voornaam punt van verschil) oefende hij niet, maar noemde haar een overblijfsel van het Pauselijke juk en eene specie van heerschappij over de gewetens. Hij vermaande de overheid in zijne predicatie over het lijden van Christus, »dat zij zich toch nimmermeer zouden laten wijs maken om zich te laten misbruiken over zaken des geloofs of der conscientie iemand geweld aan te doen of te vervolgen, alzoo dit God alleen toekomt.»

Maar het is iets anders den wereldlijken arm te gebruiken om gewetensdwang te oefenen, iets

anders orde en regel in de gemeente te handhaven. Het laatste wilden de consistorialen, en had DUIFHUIS het recht aan zijne zijde met betrekking tot het ongeoorloofde van gewetensdwang, ongelijk hadden zijne tegenstanders niet, wanneer zij het afkeurden, dat de onbeslotene gemeente voor allen en alles openstond. Het volgende voorval deed den strijd ontbränden.

Een kind was in schijnbaren stervensnood door eene vrouw, naar de wijze der Roomsch-gezinden, gedoopt. Toen het nu naderhand bij DUIFHUIS gebracht werd om den doop te ontvangen, bewilligde hij hierin niet, maar maakte dien doop in de kerk bekend en zeide: »dat dewijl dit kind in zulk een' nood door eene vrouw gedoopt was, hij hetzelfde niet wederom zoude doopen,» waarop het kind naar de Roomsche kerk gebracht werd, om dáár gedoopt te worden. Verplaatsen wij ons nu in den tijd, toen de klove tusschen Roomsch-Catholicken en Hervormden zoo wijd en diep was en de laatsten hun zelfstandig bestaan, om zoo te spreken nog moesten veroveren, ten minste handhaven, dan kan het ons niet verwonderen, dat de handelwijze van DUIFHUIS ergernis gaf. De predikanten der consistorialen WERNERUS HELMICHUS en SOPENGIUS, bijgestaan door ARNOLDUS CORNELII, predikant te Delft, daartoe opzettelijk ontboden, begaven zich naar DUIFHUIS, ten einde hem over de genoemde zaak te onderhouden. Weldra viel één der predikanten hem zoo heftig aan, dat hij uitriep: »wilt

gij mij dan zoo veroordeelen, eer gij mij wel verstaan hebt, zoo wil ik mij aan uw oordeel niet onderwerpen." Laat ons echter niet meenen dat al de tot DUIFHUIS gezondene predikanten hem zoo hard zullen hebben toegesproken. Van HELMICHUS kunnen wij dit ten minste niet vooronderstellen, want hem heeft zelfs UYTENBOGAERT genoemd: »een van de geleerdste, treffelijkste, godzaligste en welsprekendste mannen in het gansche land."

In een' brief aan ARN. CORNELII, d.d. Juli 1579, vermeldt deze Utrechtsche predikant het volgende omtrent een onderhoud, dat hij met DUIFHUIS had over de kerkelijke tucht.

»Gij zoudt u verbazen," zoo schreef hij, »over 'smans ongerijmde antwoorden. Behalve dat hij de woorden: tegen u, in 'sHeilands uitspraak: Matth. XVIII: 15, »»indien uw broeder tegen u gezondigd heeft""", verklaarde van burgerlijke twisten, zeide hij, dat de uitdrukking: zeg het aan de gemeente, beteekende: aan meer anderen. De plaats 1 Cor. V: 11, dat gij met zoodanig een' ook niet zult eten, beweerde hij, dat aldus kon verklaard worden: dat gij niet eten zult van zoodanige spijs, als hij eet, namelijk van de zonde, dat gij geen gemeenschap zult hebben aan zijne zonde. Toen wij over het recht der christelijke overheid spraken en hij geen voldoende bewijzen kon leveren voor de stelling, dat de overheid kerkelijke tucht moest oefenen, vroeg ik em ehindelijk of hij daarvoor geen andere bewijzen

had (dan de aangevoerde); waarop hij antwoordde, dat hij mij die op die plaats niet kon geven (ik was met hem alleen), maar dat hij mij die, indien hij mij op eene andere plaats had aangetroffen, zou gezegd hebben.’

Blijkt uit het eerste gedeelte van dit onderhoud, dat DURHUIS geen groot uitlegkundige was, het tweede toont ons, dat hij zijne zienswijze aangaande het kerkbestuur niet wist te handhaven. En hoezeer zijne vrees voor vernieuwden gewetensdwang uit zijne levenservaringen te verklaren zij – hoe begrijpelijk het zij, dat hij op de vraag van één’ der consistoriale predikanten of hij het boekje van THEODORUS BEZA over de macht der Overheid om de ketters met den dood te straffen al gelezen had, uitbarstte in deze woorden: »is dat uwe meening, zoo moet mijne ziel uit uwen raad blijven en ik begeef met de zoodanigen geen gemeenschap,» toch hadden de consistorialen ten aanzien van de inrichting en het bestuur der gemeente het recht aan hunne zijde. Zelfstandig en krachtig kon de hervormde kerk in de dagen van haar ontstaan niet worden dan wanneer zij zich kenmerkend van de R.-C. kerk onderscheidde en haar eigen wel geordend bestuur had. En dat er ook aan de zijde der consistorialen zeer gematigde mannen gevonden werden, blijkt uit den verstandigen raad, door de classis van Delft aan de Utrechtsche predikanten gegeven, »om noch op den stoel noch elders veel te spreken, dat de

Pastoor alzoo zou kunnen duiden, als of het op hem gesproken ware, want, (voegden zij er bij), die oorzake zoeken (n.l. om zich te beklagen), kan men geen meer leed doen, dan dat men hun geen oorzaak geve."

Vermoeid van den strijd en deels ook om lichaamszwakte verzocht DUFFHUIS in 1580 van den stedelijken Magistraat zijn ontslag. Het werd hem echter niet verleend. Integendeel; op den 1sten Februari van het genoemde jaar werd hij op nieuw aangesteld. Dit geschiedde door de hem genegen overheid op de meest eervolle wijze. Wegens lichaamszwakte behoefde DUFFHUIS niet iedere week zijne predikbeurt te vervullen en mocht hij zich nu en dan twee of drie weken uit Utrecht verwijderen. »Zijne wederpartij" schrijft HOORT in zijn' eigenaardigen stijl, maar weder met kennelijke ingenomenheid tegen de consistorialen: »zijne wederpartij, ziende hem te stijf ondersteund om lichtelijk geschupt te worden, viel hem van dat pas af zoo lastig niet."

Weldra werd de man, die het verdrinken en verbranden om des geloofswille nooit heeft kunnen vergeten, — wiens leven door de vervolging gevaar had geloopen — die de ellende der ballingschap had geproefd — die de heftigheid der consistorialen ondervond en door dit alles eenzijdig oordeelde over kerkbestuur en kerkelijke tucht van alle last ontslagen. Hij stierf den 3den April 1581, nog geen vijftig jaren oud en werd in zijne geliefde kerk,

waar hij van 1574 af gepredikt had, begraven, volgens de nauwkeurige aanwijzing van BRANDT, »in het middelpad voor de noordzijde van het groote orgel, in eene grafstede, die de Heeren kerkmeesters, omtrent vier en zestig jaren daarna, aan zijns zoons zoon, tot erkentenis van des Grootvaders diensten, gunstelijk vereerden.”

Daags na zijn afsterven werd ERASMUS BACKER, die, gedurende DUIFHUIS' laatste levensjaren, hem ter hulpe was toegevoegd, tot vasten predikant bij de St. Jakobs-gemeente aangesteld maar de plaats van DUIFHUIS werd vervuld door HERMAN ELCONIUS van Harlingen, vroeger pastoor aldaar en later predikant. Zoo bleven de beide gemeenten: de zoogenaamde onbeslotene en de consistoriale naast, neen tegenover elkander bestaan, ja de eerste nam zóózeer toe, dat er eene tweede kerk, de zoogenoemde Mariakerk, voor haar geopend werd. Verreweg het grootste aantal der Utrechtsche Hervormden huldigde echter de Calvinistische beginselen, die door helderheid, bestemdheid, diepe vroomheid en zedelijken ernst bij een volk als het onze veel bijval moesten vinden. Niet weinig was hieraan te Utrecht bevorderlijk het verblijf en de werkzaamheid van den bekenden HERMAN MODET of DE STRIJKER, die, hij moge zich later onder LEICESTER in politieke woelingen hebben gewikkeld, toch altijd dezen roem moet behouden, dat hij, gedurende zijn vroeger verblijf in Vlaanderen, meermalen met levensgevaar het Evangelie had verkondigd en toen het der

Magistraat behaagde, hem met zijne vier ambtge-
nooten plotseling eenvoudig af te zetten om redenen
daartoe moverende, rustig te Utrecht bleef wonen.
Maar onder het bewind van LEICESTER triomfeerde
de gereformeerde kerk te Utrecht volkomen over
de gemeente van St. Jacob. De laatste leeraar
van DUIFHUIS' gemeente, toen haar éénige, was TACO
SYBRANDS, die zich met de consistorialen niet had
willen vereenigen, omdat hij het gewetenshalve
niet kon. In de voormalige Mariakerk predikte hij,
den 28sten April 1586 voor de laatste maal en wel
over de woorden: »Ik zal den Herder slaan en
de schapen der kudde zullen verstrooid worden.»
De graaf VAN MEURS, die, op last van LEICESTER, de
vereeniging der beide gemeenten had moeten
doordrijven, was er getuige van, met hoeveel
standvastigheid TACO SYBRANDS bleef weigeren, en
vernemende, dat hij een huis vol kinderen had, riep
de onpartijdige man uit, nadat SYBRANDS het vertrek
verlaten had: »dat moet wel een vroom man zijn,
die, met zooveel kinderkens beladen zijnde en
kleine middelen hebbende, liever heeft te gaan,
dan tegen zijn conscientie en gemoed te doen en
te blijven.»

Ook wij doen gaarne hulde aan deze achtting-
waardige trouw aan vaste overtuiging, gelijk wij
ook het goede in DUIFHUIS huldigen. Maar waarom
moet ons dit verhinderen om aan hunne oprechte
en godvruchtige tegenstanders, die ook om hun
beginsel leden (vijf hunner werden, gelijk wij zagen

willekeurig afgezet) evenzeer recht te doen weder-
varen, al lieten zij zich door hunnen ijver dikwijls
te ver vervoeren. Vrome menschen zijn nog geen
volmaakte menschen en, als wij geene anderen dan
dezen wilden prijzen, dan zouden wij niemand
kunnen prijzen, niemand - dan Jezus Christus. Een
iegelijk, die op Hem, het écnige fundament, ge-
bouwd heeft goud, zilver of kostelijke steenen,
verdient lof van de menschen en zal, wat immers
oneindig beter is, lof ontvangen van den Heer.